

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer dr. E.E.W. Bruins
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Den Haag, 12 mei 2025
Kenmerk: RVC-2025-061

Betreft: Nieuw cultuurbestel

Geachte heer Bruins,

Met dit briefadvies doet de raad u twee aanbevelingen als input voor uw brief over cultuursubsidies vanaf 2029, die u dit voorjaar zult uitbrengen.

In januari 2024 bracht de Raad voor Cultuur zijn advies *Toegang tot cultuur: Op weg naar een nieuw bestel in 2029* uit, waarin hij adviseerde over een nieuw cultuurbestel. De raad presenteerde hierin een prototype voor een bestel met een sterkere samenhang tussen het cultuurbeleid van de drie overheidslagen. Ook pleitte hij voor een bredere blik op kunst en kwaliteit, zodat nieuwere kunstvormen gemakkelijker toegang krijgen tot het gesubsidieerde cultuurbestel. Een ander onderdeel van dit prototype was een wijziging van het rijksgesubsidieerde bestel, de Culturele basisinfrastructuur (BIS), bestaande uit de rechtstreeks door uw ministerie gesubsidieerde instellingen (door de raad hierna aangeduid als de 'kleine BIS') en de zes rijkscultuurfondsen.¹ De raad stelde in dit advies extra budget als een noodzakelijke voorwaarde om alle voorgestelde bestelwijzigingen te implementeren, met als doel een optimale toegang tot cultuur in de toekomst. Hij becijferde dat hiervoor een structurele investering van 200 miljoen euro nodig is.

In uw Prinsjesdagbrief² heeft u aangekondigd dat u het rijksgesubsidieerde cultuurbestel binnen het beschikbare budget wil verbeteren en vernieuwen. De raad juicht dit voornemen toe als een zeer belangrijke stap. Hij blijft daarnaast van oordeel dat voor een toekomstbestendig, breed toegankelijk cultuurbestel de beraamde investeringen noodzakelijk zijn. Tegelijkertijd kunnen ook zonder

¹ In de periode 2025-2029 bevat de 'kleine BIS' 117 culturele instellingen.

² <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-52fa383d9cbac9836c88c712937135014674c456/pdf>

extra budget al belangrijke stappen naar een nieuw bestel worden gezet. De raad constateert dat daar ook in de cultuursector zelf grote behoefte aan bestaat.

U heeft de raad eerder mondeling verzocht om u belangrijke aanpassingen voor het bestel mee te geven, realiseerbaar binnen het beschikbare budget. In deze brief doet de raad u daarom enkele aanbevelingen die binnen de bestaande financiële kaders kunnen worden uitgevoerd. Deze aanbevelingen sluiten inhoudelijk aan bij *Toegang tot Cultuur*. Ook sluit de raad hiermee aan bij de aangenomen Tweede Kamermoties over de inrichting van het cultuurbestel.³ De raad heeft de aanbevelingen in deze brief besproken met een aantal belangrijke belanghebbenden, waaronder IPO, VNG, Kunsten '92 en de Podiumkunstencoalitie.

In deze brief bepleiten we achtereenvolgens een structurele aanpassing van de subsidieperiode en een steviger samenwerking tussen de drie overheidslagen.

1. Subsidieperiode van acht jaar

Al langere tijd wordt in de culturele sector de urgentie gevoeld van een langere subsidieperiode voor de BIS-instellingen en de rijkscultuurfondsen. De raad heeft hier ook voor gepleit in *Toegang tot Cultuur*. De urgentie hiertoe is nog versterkt met het aannemen van de motie-Van der Wal door de Tweede Kamer.⁴ De raad pleit ervoor vanaf 2029 een subsidietermijn van acht jaar in te voeren voor de culturele instellingen in de kleine BIS en voor de budgetten die OCW beschikbaar stelt aan de rijkscultuurfondsen. Een subsidieperiode van acht jaar heeft de volgende voordelen:

- Een achtjarige periode biedt culturele instellingen meer mogelijkheden om artistiek/inhoudelijk te innoveren en verantwoordelijkheden op zich te nemen binnen het bestel, zoals voor talentontwikkeling.
- Een achtjarige cyclus brengt een substantiële administratieve lastenverlichting met zich mee (en daarmee kostenbesparing) onder instellingen en subsidiënten.
- Achtjarige zekerheid maakt culturele instellingen aantrekkelijker voor (private) cofinanciers en samenwerkende partijen; zij kunnen immers duurzamer afspraken met elkaar aangaan.
- Een achtjarige periode biedt de andere subsidiërende overheden (gemeenten en provincies) de gelegenheid om een langjarige visie te ontwikkelen op het cultuurbeleid en op de culturele instellingen die een sleutelrol kunnen spelen in de regionale ecosystemen.

³ Moties 36 600 VIII, nrs. 22, 24, 26, 30

⁴ Motie 36 600 VIII, nr. 26

- Een achtjarige cyclus biedt de rijkscultuurfondsen de gelegenheid een langjarige visie te ontwikkelen en een gevarieerder palet aan subsidiemogelijkheden en -periodes in te richten.

De genoemde motie-Van der Wal gaat uit van een subsidieperiode van zes jaar. De raad juicht dit pleidooi toe. Hij ziet het echter als nadelig dat een zesjarige subsidietermijn voor de BIS niet gelijk zou lopen met de subsidietermijnen van gemeenten en provincies die de vier jaar blijven aanhouden. Rijksgesubsidieerde instellingen die ook voor een termijn van vier jaar door gemeenten of provincies worden gesubsidieerd, zullen vanwege dat faseverschil vaker een aanvraag moeten indienen bij een van de subsidiënten: na vier jaar bij de gemeente en/of provincie, na zes jaar voor de BIS en na acht jaar opnieuw bij de gemeente en/of provincie. Pas na twaalf jaar zullen de termijnen van het Rijk en van de overheden die een periode van vier jaar hanteren weer samenvallen. Daarom geeft de raad de voorkeur aan een structurele periode van acht jaar. Dan resteert alleen een eventuele subsidieaanvraag bij gemeente en/of provincie na vier jaar, naast iedere acht jaar subsidieaanvragen voor alle overheden.

Daarnaast zijn met een periode van acht jaar de genoemde voordelen effectiever. Naast de efficiencywinst breekt een langere subsidieperiode ook het systeem open: stabiele instellingen in de kleine BIS krijgen meer flexibiliteit om langlopende trajecten in te richten en langere samenwerkingen aan te gaan met cofinanciers en andere partners. Ze hebben meer tijd om hun dragende rol in het regionale en landelijke culturele ecosysteem in te vullen, onder meer op het gebied van talentontwikkeling en cultuureducatie. Fondsen hebben meer flexibiliteit om voor een langere periode beleid te ontwikkelen en meer differentiatie aan te brengen in hun subsidieperiodes, -instrumenten en -bedragen. Ten slotte kan de verlenging overheden gezamenlijk aanzetten tot het ontwikkelen van een achtjarige samenhangende visie op cultuurbeleid.

Een verlenging van de subsidieperiode kan volgens de raad niet worden ingevoerd zonder een aantal randvoorwaarden. Ten eerste staat tegenover de financiële zekerheid die instellingen in de BIS krijgen een zwaarder takenpakket om verantwoordelijkheid voor de sector te nemen en vernieuwingen te realiseren. Ten tweede is het belangrijk dat gemeenten en provincies hun bestuurlijke autonomie behouden om hun cultuurbeleid in te richten en instellingen te subsidiëren; zij moeten ook de ruimte houden om desgewenst in vierjarige cycli te blijven werken. Zoals eerder geadviseerd in *Toegang tot cultuur* is de raad van oordeel dat het Rijk een langetermijnvisie dient te ontwikkelen met de provincies en de gemeenten over de gezamenlijke inspanningen op het gebied van het cultuurbeleid in het eigen culturele ecosysteem. Dit dient plaats te vinden voordat de nieuwe subsidieperiode in 2029 van start gaat. Hier gaat de raad hieronder op in.

2. Een sterke samenhang tussen de drie overheidslagen

De raad constateert een grote behoefte om middelen, procedures en regelingen van Rijk, provincies en gemeenten beter op elkaar af te stemmen. Dit pleidooi vormde een belangrijk onderdeel van *Toegang tot Cultuur*. Als stip op de horizon ziet de raad een wettelijke verankering van cultuurbeleid voor zich: een wettelijke basis voor een gedeelde verantwoordelijkheid van Rijk, provincies en gemeenten voor cultuur (een zogeheten zorg- of bevorderplicht). Samenwerking tussen overheidslagen gaat versnippering van middelen tegen, voorkomt dat subsidie-instrumenten elkaar tegenwerken en zorgt ervoor dat landelijk beleid beter aansluit bij regionale ecosystemen.

Aangezien de middelen die de raad hiervoor becijferde de komende periode ontbreken, adviseert de raad in aanloop hiernaartoe alvast de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de drie overheidslagen vast te leggen in de Wet op het specifiek cultuurbeleid. Hij adviseert bovendien om de vier doelstellingen voor cultuurbeleid die hij eerder heeft geformuleerd in de genoemde wet op te nemen.⁵ Deze doelstellingen zijn:

- Creatief en kunstzinnig talent in alle genres en disciplines krijgt voldoende kansen en mogelijkheden om zich artistiek te ontplooiën.
- Iedereen in Nederland heeft, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, inkomen en woonplaats, toegang tot cultuur.
- De overheid waarborgt een pluriform aanbod van cultuur, waarin het bestaande wordt gekoesterd en het nieuwe wordt omarmd.
- Er is een wederkerige relatie tussen cultuur en samenleving. Cultuur functioneert als veilige haven om kritisch te kunnen reflecteren op de samenleving en haar burgers. Omgekeerd geeft de culturele sector zich rekenschap van zijn plek in de maatschappij.

Hieraan gepaard adviseert de raad om het overleg tussen Rijk, provincies en gemeenten over het cultuurbeleid te intensiveren. Het Rijk dient, naast de zorg voor de grotere culturele voorzieningen met (inter)nationale uitstraling, een stevige medeverantwoordelijkheid te nemen voor de facilitering (en waar nodig versterking) van regionale ecosystemen. Dit sluit ook aan bij de motie-Van der Velde/Van Zanten en de motie-Rooderkerk-Mohandis over een betere spreiding van cultuur en cultuursubsidies over het hele land.⁶ Dit kan onder andere door provincies en gemeenten eerder te betrekken bij het vormgeven van landelijk cultuurbeleid. De raad adviseert voor aanvang van elke nieuwe uitgangspuntenbrief een bestuurlijk overleg te organiseren tussen de landelijke

⁵ Zie 'Toegang tot Cultuur' (2024), p. 20; 'Cultuur voor stad, land en regio' (2018), p.25 ev.

⁶ Moties 36 600 VIII, nrs. 22, 24, 30

bewindspersoon voor Cultuur en de provincies en gemeenten, via de relevante overlegpartners. Daarin kunnen provincies en gemeenten op grond van eerder, lokaal/regionaal overleg aangeven waar zij de komende periode hun prioriteiten leggen op het gebied van cultuur. Deze prioriteiten kunnen tevens worden voorgelegd aan de raad, die ze zal meenemen in zijn advisering over het cultuurbeleid. Na het toekennen van de subsidies en het maken van wederzijdse afspraken over de uitvoering kan een en ander worden vastgelegd in convenanten. De raad stelt vast dat de recent afgesloten convenanten een eerste stap in die richting zetten; hij juicht die ontwikkeling daarom toe.

De nieuw voorgestelde werkwijze geeft provincies en gemeenten meer inbreng in het landelijk beleid, dat daarmee immers directer kan worden afgestemd op culturele ecosystemen door het land heen. Een wettelijke verantwoordelijkheid voor cultuur, waarin algemene beleidsdoelen worden benoemd, geeft cultuurwethouders bovendien meer legitimiteit om hier middelen voor te reserveren in de gemeentebegroting. Tegelijkertijd blijft er voldoende ruimte voor gemeenten om hier een eigen invulling aan te geven, passend bij hun lokale autonomie.

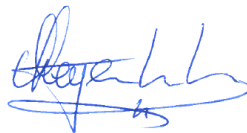
De raad meent dat deze nieuwe werkwijze ten goede komt aan zowel Rijk als provincies en gemeenten, en aan zowel de overheden als de culturele sector en zijn publiek, zowel op lokaal en regionaal als op nationaal niveau. In de uitwerking dient ervoor te worden gewaakt dat de geïntensiverde afstemming zonder administratieve lastenverzwaring voor de overheden vorm krijgt.

De raad is van oordeel dat u met de aanbevelingen in deze brief wezenlijke stappen kunt zetten op weg naar een toegankelijker bestel zoals hij dat in *Toegang tot cultuur* heeft geschetst. Hij is gaarne bereid om nader advies uit te brengen om deze aanbevelingen verder uit te werken, naast het advies dat de raad zoals gebruikelijk voorafgaand aan de hoofdlijnenbrief zal uitbrengen over de inrichting van de BIS vanaf 2029.

Met vriendelijke groet,

Kristel Baele
Voorzitter

Nicole Leijendeckers
Secretaris/Directeur